

Életen át tartó generalizálás

Egy emberöltő alatt nagyot fordul a világ – tartja a mondás. Persze kérdés, hogy kinek mennyi egy emberöltő, és hogy melyik korban élünk. Mert amíg a tudományos-technikai változáshoz akár csak két évszázaddal ezelőtt ötven év kellett, ma már tíz esztendő is elegendő. Ennél pedig mindannyian többet szeretnénk eltölteni ebben a gyorsuló világban. És éppen ebből adódik az ellentét, hogy egyre kevésbé érezzük elegendőnek a világunk megértéséhez, vagy ami még több, annak gyarapításához a rendelkezésünkre álló „emberöltőt”. Csak a legkiválóbbak képesek arra, hogy ebben a versenyben élre törjenek. Az élen állónak pedig különösen nagy erénye, ha a versenyfutásban nem állandóan hátratekintve azt nézi, mikor érik utol, hanem jó tempót diktálva húzni tudja a mezőnyt.

Az egyetemi felvételi alkalmával 1994-ben találkoztam először Tanár úrral. Izgalomtól gyűrt zakóban ültem a bizottság előtt, amelyre sokkal inkább a kedélyes hangulat volt jellemző, mint a „most megmutatjuk, mit nem tud a kedves jelölt” hozzáállás. Ennek ellenére előfordul, hogy a vizsgázásban még kevésbé rutinos felvételiző nemcsak a saját nevét felejtí el, de még az első tudományos alapossággal megírt tibeti–angol szótár megalkotója sem jut eszébe. Ilyen alkalmakkor születnek az emlékezetes mentőövként bedobott segítő kérdések és a kínos válaszok. Ez esetben valóban rávezetés lehetett volna a bizottság vezetőjétől kapott elegáns segítség: „*nevét egy nagy út is viseli Kőbányán*”, de persze ez csak olaj volt a tűzre. A csattanó nem nagy, de számomra maradandóan egybeforrt Tanár úr diákjaihoz való támogató hozzáállásával. A válasz: „*nem vagyok ismerős Kőbányán*”, végképp

oldotta a feszültséget, és talán ennek a kérdés-válasznak az eredménye, hogy akkor nem véreztem el, és így lehetőségem adódott alaposabban megismerni a magyar térképészképzés egyik legmeghatározóbb alakját.

Mindez egy olyan időszakban történt, ami minden szempontból komoly változásokat hozott a tanszéknek, a képzésnek és az egész kartográfiának. A már említett felgyorsult fejlődés az 1994–1999-es időszakban a hallgatóság számára csak nehezen volt tetten érhető. Ez pedig egy tudományág oktatásánál mindenképpen előny, mert különben hamar feleslegesnek érezheti a hallgató az elmúlt években elsajátított ismereteket. Szokták mondani, a kor nem érdem, csak állapot, mégis büszkeség tölt el, hogy én még abba a generációba tartozom, amikor heti hat órában húztuk a szintvonalakat 0,2-es csőtollal, miközben tanszékvezetői engedéllyel maradhattunk bent a számítógépteremben, hogy egész éjszaka Windows 95 alatt futó programokkal szerkesszük a „tegnapra is késő” határidőre beadandó térképeket.

A változás folyamata szinte napról napra hatással volt a képzésre. Számunkra ez nem is annyira tűnt technológiai váltásnak, inkább úgy éreztük, ez a képzés része, a tustolltól egészen az adatbázisokig és a műholdas rendszerekig. Ezekhez képest csak hab a tortán, hogy az 1999-es évben a mi évfolyamunk volt az első, amely már az új lágymányosi campuson államvizgázott. Hallgatóként a vegyes érzelmekkel várt új hely modernsége nem kárpótolta a Ludovika Akadémia által nyújtott légkört. Természetesen az feltűnt, hogy a Térképtudományi Tanszék elsők közt vette birtokba az új Északi tömböt, annak is a legjobb helyét. Ha már elhagytuk a Ludovikát, cserébe a Szent István-bazilika és a Gellért-hegyi kezdőmeridián nevezetes pontjaira láthattunk.

A tematikus kartográfia ábrázolási módszereinek kidolgozása elválaszthatatlanul egybeforrt Klinghammer István tanár úr nevével. Nemzetközi viszonylatban is a tudományos igényvel megírt publikációk nem kerülhetik meg a kartográfia, mint tudományág témában írt könyveit, tanulmányait. Ennek ellenére egyetemi előadásai nem a száraz „felolvasói estek” körébe tartoznak. Sokkal inkább az elmélet gyakorlatba történő átültetésének érzékletes magyarázata, amire csak a nagy tudás mellett nagy gyakorlati tapasztalattal és átfogó meglátásokkal is rendelkező tanárok képesek.

Ide kívánczik az általa is sokszor magyarázott generalizálás fogalma. A térképészetben használt szűkebb értelemben vett jelentéséből kiemelve, tanári tevékenységére is alkalmazható ez az automatizálásra nem alkalmas, nehezen elsajátítható, nagy ismeretet igénylő folyamat. Oktatási módszere nem szorítkozik a klasszikus tanár-diák kapcsolat keretei közé. Nehéz dolga van annak a hallgatónak, aki a korábbi évekből nem tanulta meg, vagy nem hozta magával a kreatív gondolkodást. A szó szerinti magolás nem sokat segít Tanár úr kollokviumán. Éppen azt követeli meg, amit tanít, alkalmazni kell az ismereteket. Ez a lényeglátás és rávilágítás módszere az oktatói-kutatói tevékenység mellett az irányítói egyéniséget is jellemzi. A kiváló munkát végző tanszék vezetőjeként számos szervezeti és oktatói változást vezényelt végig. Mindközül talán a legnagyobb jelentőséggel a 2003-ban megalakult Informatikai Karhoz való csatlakozás és a tanszék új névválasztása bírt. Az időben meghozott döntés nemcsak a képzés számára hozott új irányt, hanem az egész szakmára hatással volt. A kartográfia valamennyi résztudományának képviselője számára világossá tette: az informatika szerepének felerősödésével a szinten maradáshoz mindenkinek szükséges a gyakorlati alkalmazásban való váltás.

Doktori tanulmányaim ideje nagy részben egybe esik Klinghammer tanár úr rektori időszakával. Rektori évei alatt valószínűleg kevesen keresték fel irodájában szigorúan vett térképészeti tárgyú kérdésekkel. A talárok, aranyláncok és jogarok között kapott útmutatások sokat segítettek a dolgozat megírásában. Emellett jó témavezetőként – feltehetőleg nem kizárólag a távortartás céljából – több alkalommal is ösztöndíjak segítségével külföldi térképtárakba küldött, hogy Magyar László életútját feltérképezhessem. Ma már kijelenthető, hogy ez a munka még térképész szemszögből nézve is összetettebb feladat annál, hogy egy doktori tanulmány keretei között véglegesen pontot lehessen tenni a végére. Újból és újból kerülnek elő olyan dokumentumok, amelyek tükrében ismét át kell gondolni a korábbi megállapításokat. Ez pedig szintén igazolja a témavezetőm egyik tanácsát, miszerint nem szabad úgy nekiállni egy ilyen szintű tudományos munkának, hogy az megcáfolhatatlan eredményre fog vezetni. Ez egy kutatási folyamat, amelynek eredményeit közzé kell tenni, hogy azok segítségével lehessen továbblépni.

A lépésekhez pedig jó, ha van valaki, aki irányt mutat, aki segít eligazodni a gyors változások és a sok információ között. Ez a valaki pedig, nem feltétlenül áll mindig a változások közepén. Felülemelkedik a részleteken, és átfogó módon hoz döntéseket, ad tanácsokat. Az én eddigi „emberöltöm” fele már Klinghammer tanár úr közelében telhetett. Köszönöm neki és kívánom, hogy a bevezetőben említett mezőny élén az általa megkezdett irányt és tempót még sokáig tudjuk követni.

Nemerikényi Zsombor